

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Irena Gross (drukuję pod nazwiskiem Irena Grudzińska-Gross)

2. Stopnie naukowe

Studia rozpoczęłam w roku 1964 na wydziale romanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Po przerwie spowodowanej wydarzeniami marcowymi 1968 roku kontynuowałam je na wydziale humanistycznym (Lettere) uniwersytetu w Rzymie (1970-1972), a potem na uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku. Tam na wydziale romanistyki w roku 1975 uzyskałam tytuł magistra (Master of Arts) na podstawie pracy pt. “Courtilz de Sandras i jego *Mémoires de M. d'Artagnan, 1700*”. W roku 1977, po zdaniu egzaminów końcowych, otrzymałam tytuł Master of Philosophy, a w roku 1982, po obronie pracy “Journey through Bookland: The Travel Memoir in the Nineteenth Century” (promotorzy Prof. Michael Riffaterre i Prof. Tzvetan Todorov), otrzymałam tytuł doktora nauk humanistycznych (Doctor of Philosophy, PhD).

3. Dotychczasowe zatrudnienie w jednostkach naukowych

Po zakończeniu studiów uczyłam dorywczo na uniwersytecie Yale w New Haven, Connecticut; w roku 1984 otrzymałam stanowisko Assistant Professor (Adiunkt) na wydziale literatur i języków współczesnych uniwersytetu Emory w Atlancie, USA. W roku 1992 na tymże uniwersytecie otrzymałam “tenure”, czyli stałe zatrudnienie i promocję na stanowisko

Associate Professor of Liberal Arts. Lata 1994-1997 spędziłam na New York University jako dyrektor Draper Program in Liberal Arts (1994-1996) i profesor wizytujący na wydziale Comparative Literature (1996-1997). W okresie 1997-2003 pracowałam jako dyrektor Programu Europy Środkowo-Wschodniej w Fundacji Forda w Nowym Jorku, jednocześnie będąc Visiting Scholar Instytutu Remarque'a na New York University. W latach 2003-2008 na Boston University uczyłam jako Professor na wydziale współczesnych języków i literatur, kierując także Institute for Human Sciences na stanowisku dyrektora. Od roku 2008 jestem Associate Research Scholar na wydziale slawistyki Princeton University; od 2010 pracuję na stanowisku profesora wizytującego w Instytucie Slawistyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

4. Osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym:

Irena Grudzińska-Gross, *Miłosz i Brodski: pole magnetyczne*, Kraków, Znak, 2007.

Irena Grudzińska-Gross, *Czesław Miłosz and Joseph Brodsky. Fellowship of Poets*, New Haven, CT., Yale University Press, 2009.

Osiągnięciem, które przedstawiam jako podstawę do uzyskania tytułu doktora habilitowanego, jest moja monografia *Miłosz i Brodski: pole magnetyczne* (Kraków, Znak, 2007) i jej rozszerzona i uzupełniona wersja anglojęzyczna *Czesław Miłosz and Joseph Brodsky. Fellowship of Poets*, wydana przez wydawnictwo uniwersyteckie Yale University Press w roku 2009. Książka ta jest studium z pogranicza kultury, literatury i biografistyki; być może najłatwiej zaliczyć ją do literackiej komparatystyki albo do

kulturoznawstwa. Materiałem, na którym opiera się ta monografia jest głównie poezja i eseistyka Czesława Miłosza i Josifa Brodskiego; służą one do poruszenia problemów z dziedziny historii idei. Posługuję się tu analizą dyskursu umiejscowioną w zmieniającym się kontekście historycznym.

Tematem tej monografii jest przyjacielska relacja między dwoma wybitnymi poetami, a tłem polityka, historia i literatura europejskiego i amerykańskiego dwudziestego wieku. Analizuję tu miejsce Czesława Miłosza i Josifa Brodskiego w trzech kulturach poetyckich: polskiej, rosyjskiej i amerykańskiej; interesują mnie także trudności we wzajemnym zrozumieniu kultur. Bibliograficzną podstawą książki jest poezja i proza pisana po polsku, rosyjsku i angielsku, a także prace historyczne i teoretyczno-literackie. Książka opiera się na literaturze pięknej i literaturze przedmiotu napisanych w językach polskim, angielskim, rosyjskim, francuskim i włoskim.

Pole magnetyczne rozpoczyna się prologiem, który jest opisem i analizą pierwszego listu wysłanego przez Miłosza do Josifa Brodskiego. Część pierwsza monografii – “Gdyby istniała republika poetów” – jest pogłębionym studium polskiej i rosyjskiej kultury literackiej, w której ukształtowani zostali Miłosz i Brodski. Część druga – “Ojczyzny-obczyzny” – skupia się na stosunku obu poetów do innych kultur, Brodskiego do polskiej i amerykańskiej, Miłosza do rosyjskiej i amerykańskiej. “Epilog” mówi o tym, jak “planowali” swoją pośmiertną reputację. Nicią wiążącą te rozważania jest ich wzajemna pomoc, spotkania, listy, recenzje. Poszczególne podrozdziały dotyczą podejścia obu poetów do historii i religii, do emigracji, odpowiedzialności za spuściznę literacką ich krajów,

do kraju ich osiedlenia, do przyjaźni jako wymiany intelektualnej. Dużo uwagi poświęciłam także ich amerykańskim i emigracyjnym środowiskom literackim, szczególnie literackim przyjaźniom z poetami takimi, jak Seamus Heaney, Derek Walcott i Tomas Venclova. Interesowała mnie szczególnie adaptacja Miłosza i Brodskiego do nowego języka i kultury oraz tworzenie się międzynarodowej “czołówki” kultury wysokiej. To w niej Miłosz i Brodski znaleźli swoje miejsce.

Powyższy opis dotyczy pierwotnej wersji książki; anglojęzyczna jej wersja z 2009 roku jest w przynajmniej jednej piątej zmieniona w stosunku do oryginału, tak że w bibliografii moich prac podaję ją osobno. Przede wszystkim w moim tłumaczeniu czy raczej adaptowaniu jej na angielski musiałam zrezygnować z wielu tekstów Miłosza, których tłumaczenia na angielski nie były dostępne (z polskiego na angielski tłumaczyłam potrzebne mi fragmenty prozy, ale nie tłumaczyłam poezji); rozszerzyłam te części, które opierały się na anglojęzycznej twórczości poetyckiej Brodskiego; skróciłam i przesunęłam rozdział, którego niektóre szczegóły mogły zaciekać przede wszystkim czytelnika polskiego; przemyślałam i przerobiłam niektóre rozdziały, szczególnie rozdział o imperiach rosyjskim i amerykańskim oraz stosunku do nich Miłosza, przede wszystkim zaś Brodskiego.

Wprowadzeniem do obu wydań jest przedmowa Tomasa Venclovy, przyjaciela obu poetów i najwybitniejszego chyba znawcy ich poezji. Przedmowa ta jest wobec książki ogromnie pochlebna. Anglojęzyczne wydanie monografii używane jest jako podręcznik na paru wydziałach slawistyki w Stanach Zjednoczonych. Wszystkie dostępne mi (i bardzo

liczne) recenzje wydania polskiego, zarówno w pismach akademickich, jak i w gazetach, były bardzo pozytywne. Także ogromna większość recenzji w prasie amerykańskiej i angielskiej podkreślały oryginalność i intelektualny rozmach książki. Zyskała ona zresztą międzynarodową popularność: jej poszczególne rozdziały ukazały się po rosyjsku, francusku, węgiersku i rumuńsku, a cała monografia ukaże się wkrótce w trzech językach: jeszcze w tym roku po rosyjsku (w wydawnictwie NLO, tłum. Madina Aleksejewa); w roku 2013 po niemiecku (wyd. Peter Lang, tłum. Lisa Palmes); i po bułgarsku (wyd. Small Stations [?], tłum. Bogdan Glishev).

5. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Autorskie publikacje książkowe

Moja pierwsza publikacja książkowa *The Art of Solidarity* (wyd. The College of Staten Island) ukazała się w roku 1985. Był to 125-stronicowy tekst dotyczący symboliki “Solidarności”; tekst ten powstał w wyniku wystawy obrazującej narodziny NSZZ Solidarność i działalność związku zawodowego przed stanem wojennym i po jego wprowadzeniu. Wystawa, której byłam pomysłodawcą i jednym z organizatorów, podróżowała w latach 1982-1984 po uniwersytetach i ważnych ośrodkach politycznego życia amerykańskiego, włączając w to budynek Senatu USA (Russell Rotunda). Organizatorem wystawy był założony m.in. przeze mnie Komitet Obrony Solidarności na uniwersytecie Yale.

Następna publikacja książkowa – *The Scar of Revolution: Custine, Tocqueville and the Romantic Imagination* – ukazała się w roku 1991 w

wydawnictwie akademickim The University of California Press. Książka stanowiła rozwinięcie niektórych tematów mojej pracy doktorskiej. W doktoracie analizowałam literackie środki używane przez europejskich dziewiętnastowiecznych pisarzy przy przedstawianiu krajów, które stanowiły treść ich książek. W *The Scar of Revolution* skupiłam się na dwóch autorach i ich opisach Rosji i Ameryki. Pierwszym z nich był Astolphe de Custine i jego słynna książka *La Russie en 1839*; drugim Alexis de Tocqueville i jego *De la Démocratie en Amérique*. Interesowało mnie polityczne spojrzenie na wówczas skrajne systemy społeczne – nową demokrację i imperialną autokrację. Chodziło mi także o pokazanie wspólnoty punktu widzenia autorów, francuskich arystokratów dotkniętych doświadczeniem Rewolucji Francuskiej (stąd tytuł *Piętno rewolucji*). Ich “podróże” do Stanów Zjednoczonych i do imperialnej Rosji były poszukiwaniem rozwiązań najbardziej palących kwestii życia politycznego i społecznego ich kraju.

Książka ta była podstawą uzyskania stałej pracy na uniwersytecie Emory i promocji na stanowisko Associate Professor. W roku 1995 ukazała się także w Polsce w tłumaczeniu Bożeny Shallcross (*Piętno rewolucji. Custine, Tocqueville, Mickiewicz i wyobraźnia romantyczna*, wydawnictwo PWN; wznowienie poprawionej wersji pod nowym, pełniejszym tytułem, w roku 2000). W stosunku do oryginalnego wydania amerykańskiego polska wersja książki rozszerzona została o rozdział o obrazie Rosji w dziele Adama Mickiewicza, którego zresztą i Custine, i Tocqueville spotkali w Paryżu. Ta rozszerzona wersja książki ukazała się w tłumaczeniu na rumuński (1997) i słowacki (2000). Ogółem więc książka ta miała pięć różnych wydań.

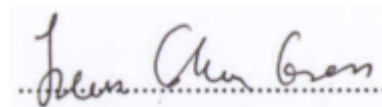
Dwa lata po ukazaniu się angielskiej wersji monografii *Czesław Miłosz i Josif Brodski*, którą omówiłam w poprzednim punkcie Autoreferatu, napisałam, razem z Janem Tomaszem Grossem, *Złote żniwa. Esej o tym, co się działo na obrzeżach zagłady Żydów* (Kraków, Znak, 2011). Anglojęzyczna wersja tej książki ukazała się w maju tego roku jako *Golden Harvest: Reflections on Events at the Periphery of the Holocaust* (London, Oxford University Press, 2012). Książka jest esejem dotyczącym towarzyszącej Zagładzie grabieży mienia żydowskiego, włączając w to trwające do dnia dzisiejszego przeszukiwanie terenów byłych obozów hitlerowskich. Główną kwestią poruszaną w tym eseju jest pytanie, w jakim stopniu przejmowanie żydowskiej własności przyczyniło się do uszczelnienia izolacji Żydów w okupowanej Polsce i innych krajach europejskich. W *Złoty żniwach* analizowana była dokumentacja historyczna, świadectwa wizualne i literatura piękna. Książka wzbudziła krótką, ale gwałtowną dyskusję w kraju i za granicą.

Tegoroczną i, jak na razie, ostatnią moją publikacją książkową jest *Honor, horror i klasycy. Eseje* (Sejny, Pogranicze, 2012). Jest to zbiór tekstów rozproszonych z lat 1995-2011. Pierwsza część książki dotyczy życia i myśli Alexisa de Tocqueville’a, jego stosunku do kolonizacji Algierii i do religii katolickiej, w której został wychowany. Bohaterami następnej grupy esejów są Niemcewicz, Custine, Mickiewicz, Brodski i Zbigniew Herbert. W esejach tych omawiam ich stosunek do Rosji i Ameryki. Mickiewicz jest przedmiotem analizy także w następnej grupie esejów, w której chodzi o pojęcie polskości i, szerzej, nowoczesnej świadomości narodowej. Ostatnie dwie sekcje książki to “Raport ze zranionego miasta”, czyli portret Nowego Jorku zaraz po 11 września 2001 roku, i “Klasycy”, czyli eseje na temat

Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Nicoli Chiaromontego, Jacka Kuronia i Claudia Magrisa. Tom ten jest przeglądem tematów i zainteresowań, które pochłaniały mnie podczas ostatnich 15 lat.

Obecnie przygotowuję tom moich esejów, które ukazały się po angielsku; ma się on ukazać w roku 2014 w wydawnictwie Peter Lang. Pracuję także nad książką o stosunku Czesława Miłosza do przemocy i wojny.

W wyliczeniu tym pomijam książki, których byłam redaktorem, moje rozdziały w książkach zbiorowych i inne publikacje, które znaleźć można w załączniku nr. 4. Tu chciałam tylko dodać, że moja praca intelektualna została wyróżniona wieloma stypendiami, a także dwoma orderami państwowymi, Oficerskim Orderem Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej (rok 2007), a uprzednio Kawalerskim Orderem Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej (rok 1996).

A handwritten signature in cursive script, reading "Julian A. Green", written in black ink on a light-colored background.